

УДК 94(477.65)

DOI <https://doi.org/10.32782/cusu-hist-2025-1-6>

Собчук Ольга,
аспірантка кафедри історії, археології,
інформаційної та архівної справи,
Центральноукраїнський національний технічний університет
vsobchuk@ukr.net
ORCID ID: 0000-0003-3652-9494

НАУКОВА СПАДЩИНА ВОЛОДИМИРА ЯСТРЕБОВА: НАУКОМЕТРИЧНИЙ АНАЛІЗ

У пропонованій статті вперше виконано наукометричний аналіз усієї відомої на сьогодні наукової спадщини історика, археолога, етнографа другої половини XIX століття Володимира Миколайовича Ястребова. Метою дослідження є проведення наукометричного аналізу наукового доробку вченого. Для проведення дослідження було використано методи узагальнення, систематизації та наукометричного аналізу. Джерельною базою дослідження стали опубліковані та неопубліковані матеріали В. Ястребова: публікації у тогочасних спеціальних наукових, багатопрофільних і науково-популярних виданнях, наукові статті, дослідження монографічного характеру, рецензії, методичні матеріали педагогічного змісту, спогади про колег, промови. У процесі дослідження було визначено загальний обсяг наукових робіт дослідника, здійснено класифікацію їх за формою представлення (наукові статті, монографії, науково-популярні публікації, рецензії, дисертації, науково-методичні роботи), виокремлено головні тематичні напрямки (археологія, археографія, біографістика, бібліографія, етнографія та історія) та проблематику досліджень у межах кожного з виділених напрямів. На основі проблемно-хронологічного принципу наукову діяльність В. Ястребова розділено на два періоди: перший період – 1876–1883 роки та другий період – 1884–1898 роки. Виявлено, що найпродуктивнішим був другий період. Опрацювання та систематизація наукового доробку В. Ястребова дали змогу встановити, що наукова активність вченого не була сталою і залежала від різноманітних факторів – роботи, сім'ї, стану здоров'я. Проблемні періоди на роботі, у сім'ї чи часи загострення хвороби збігалися з періодами стагнації або ж різкого спаду в науковій роботі. Визначено, що основною причиною неоднорідної наукової активності дослідника були періоди загострення його спадкової хвороби, що впливало на всі сфери життя Володимира Миколайовича, у тому числі на наукову роботу.

Ключові слова: В. М. Ястребов, наукова активність, наукометричний аналіз, напрямки досліджень, наукова спадщина.

Ім'я Володимира Миколайовича Ястребова серед науковців другої половини XIX століття посідає особливе місце. Як вчений, який здійснив одні з перших наукових досліджень історичного минулого території центру та півдня України, зібрав, опрацював та опублікував значну джерельну базу для вивчення історії Центральноукраїнського регіону, В. Ястребов заслуговує на детальне вивчення його наукового доробку. Комплексне вивчення наукової спадщини В. Ястребова загалом дасть змогу краще зрозуміти специфіку наукового шляху дослідника, виявити вплив різноманітних факторів на наукову роботу історика, що є актуальним у процесі подальшого комплексного вивчення життя та діяльності науковця.

На роль Володимира Ястребова у краєзнавчих дослідженнях, у формуванні та поповненні колекції старожитностей Єлисаветградського земського реального училища, його педагогічну, етнографічну й археологічну діяльність час від часу звертали увагу науковці. Так, М. Тупчієнко вивчав музезнавчу діяльність дослідника (Тупчієнко М., 2008), О. Філоненко звертала увагу на діяльність В. Ястребова як педагога (Філоненко О., 2015, 2016), Любов та Олександр Босі досліджували етнографічну діяльність науковця (Босій О., 2003). Авторка статті вивчала археологічний доробок Володимира Миколайовича (Собчук О., 2020). Водночас уваги комплексному вивченню всієї спадщини науковця приділено не було, тоді як саме дослідження й

аналіз усього загалу робіт В. Ястребова є актуальним для складання загальної картини наукової діяльності дослідника та визначення його внеску в історіографію центральноукраїнського регіону.

Метою статті є вивчення наукового доробку В. М. Ястребова за допомогою наукометричного аналізу, класифікація наукових праць дослідника за змістом, виявлення основних тематичних напрямів досліджень і визначення проблематики в кожному з виявлених напрямів, встановлення пікових періодів та періодів спаду наукової активності й визначення причин, які впливали на наукову активність В. Ястребова.

Наукова спадщина будь-якого вченого вимірюється передусім її впливом на науковий поступ, внеском у розвиток науки. Однак, щоб зрозуміти вагу цього внеску, варто ретельно проаналізувати весь науковий доробок вченого як кількісно, так і якісно. Для проведення такої роботи було застосовано методи узагальнення, систематизації та наукометричного аналізу. Особливістю останнього методу є дослідження структури та динаміки наукової інформації за допомогою статистичних даних (Рідей Н., 2014, с. 24).

За 22 роки наукових досліджень доробок В. Ястребова склав 124 публікації, у тому числі 5 монографій, 75 статей, 41 рецензія, 1 дисертація та 2 науково-методичні роботи. Кількісно ці цифри не є значними. Однак за якістю й інформативністю ці роботи мають непересічне значення для нинішніх дослідників і є вагомою складовою історіографії центральноукраїнського регіону. Особливістю робіт В. Ястребова є їхня тематична диверсифікація. З огляду на цей факт наукову спадщину Володимира Миколайовича було проаналізовано за змістом і тематичними напрямками. Класифікацію робіт Володимира Ястребова за змістом було зроблено за періодами, які нами було виокремлено для кращого розуміння динаміки науково-дослідницької діяльності та загальної динаміки наукової активності вченого.

Загалом період наукової діяльності В. Ястребова становить 22 роки – з 1876 по 1898 рік. Наукові досягнення цього відрізка часу стали визначальною ознакою творчої діяльності Володимира Миколайовича. Він зробив значний внесок у дослідження української історії, а саме історії центру та півдня України. Спробуємо умовно розділити дослідницьку діяльність вченого на два періоди: перший період – 1876–1883 рр. та другий період – 1884–1898 рр. За точку відліку візьмемо рік закінчення університету та початок його професійної діяльності на посаді вчителя у Єлисаветградському земському реальному училищі – 1876 рік. Кінцева дата – рік смерті науковця – 1898. Межею першого та другого періодів нами визначено 1883 рік, оскільки цей рік став переломним моментом як в особистому, так і в професійному житті Володимира Миколайовича, що мало значний вплив на наукову роботу вченого.

Аналізуючи роботи В. Ястребова за формою представлення, бачимо, що серед усієї кількості праць дослідника основний обсяг складають науково-популярні статті, які були надруковані в науково-популярних періодичних виданнях та адаптовані до широкого загалу читачів, – усього 51 публікація. Переважну більшість цих робіт опубліковано на сторінках тогочасного багато-профільного періодичного видання «Киевская Старина» протягом 1883–1898 років (Собчук О., 2014). Статей власне наукового змісту налічується 24, більшість з яких стосуються археології.

Таблиця 1

Класифікація наукового доробку В. М. Ястребова за формою представлення

Роки (періоди)	Дисертації	Монографії	Наукові статті	Науково-популярні публікації	Навчально-методичні роботи	Рецензії	Загалом
I період: 1876–1883	1	1	1	5		3	11
II період: 1884–1898		4	23	46	2	38	113
Усього	1	5	24	51	2	41	124

Особливе місце в науковій спадщині історика посідають узагальнюючі роботи монографічного характеру. Всього їх п'ять: дві – з археології, дві – з етнографії і одна – з біографістики. Підготовані В. Ястребовим навчальні програми з історії та географії ми віднесли до навчально-методичних матеріалів. Значну частку серед загального наукового доробку вченого складають рецензії – 41 робота. Рецензуванню Володимир Миколайович приділяв багато уваги. Якщо на початку свого наукового шляху педагог знайомився і давав відгук роботам зі сфери педагогіки, то згодом увага дослідника зміщується в бік наукових досліджень і новинок у галузях історії, археології, етнографії. Зміна інтересів науковця в напрямі саме наукових досліджень чітко спостерігається з 1883 року, коли Єлисаветградське земське реальне училище, у якому В. Ястребов обіймав посаду вчителя історії та географії, отримало статус державного навчального закладу. Умови роботи, до яких звик Володимир Миколайович, загальна атмосфера в училищі змінилися на гірше. Це стало причиною того, що В. М. Ястребов знайшов для себе вихід саме в науці й почав приділяти більше уваги проведенню наукових досліджень.

Із таблиці 1 також видно, що наукова робота в перший період не була пріоритетним видом діяльності дослідника. За сім років I періоду науковцем загалом було опубліковано 11 праць, тоді як за 15 років II періоду В. Ястребовим було здійснено майже у десять разів більше досліджень – 113. Для кращого розуміння наукової активності вченого у виокремлені періоди нами зроблено спробу візуалізувати дані у вигляді графіка, у якому на основі даних таблиці 1 зроблено класифікацію наукового доробку вченого обох періодів у їх порівнянні.

Аналізуючи наукову спадщину Володимира Ястребова за тематичними напрямками, усього ми виділили їх шість: археографія, етнографія, бібліографія, біографістика, археологія та історія. Головним науковим напрямом у науковому доробку дослідника була історія. Цьому спрямуванню присвячено 38 праць, що становить 30% від загального обсягу робіт. У межах цього напрямку В. Ястребов досліджував такі питання, як колонізація центру та півдня України, історія військових поселень на території Херсонської губернії, церковна історія краю. В. Ястребов приділяв увагу вивченню таких історичних явищ в історії України, як гайдамаччина та козаччина. Ці два історичні явища вчений розглядав як з історичного погляду, вивчаючи їх роль у процесі колонізації центру та півдня України, так і з етнографічного – як основних хранителів української автентичної традиції на центральноукраїнських землях. Праць з етнографії всього налічується 33, що становить 27% від загальної кількості проведених ученим досліджень. Науковець вивчав як усну, так і матеріальну народну творчість, уперше звернув увагу на дитячі ігри й азартні ігри селян, нецензурний фольклор і лайку, досліджував писанкарство, побратимство, весільні обрядові хліби, намагався зрозуміти рівень культурного взаємовпливу різних народностей, що проживали на спільній території.

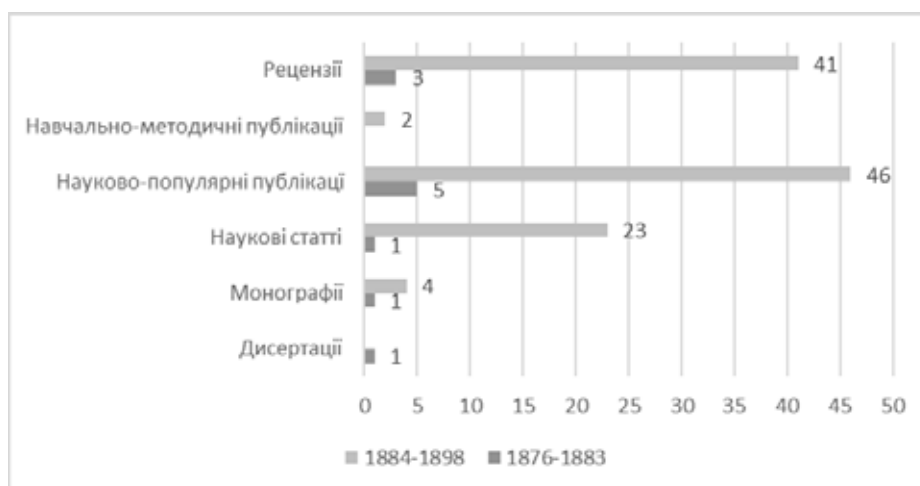

Рис. 1. Порівняння наукової активності В. Ястребова в різні періоди його наукової діяльності

29 публікацій дослідника присвячені археологічній тематиці. У відсотковому відношенні це становить 24% від загальної кількості досліджень. Варто зауважити, що археології В. Ястребов відводив окреме місце, вважаючи саме цю дисципліну справжньою наукою, яка оперує матеріальними фактами, а не домислами. Можливо, саме тому статті з археології дослідник публікував у спеціальних періодичних виданнях, які були доступні тільки науковцям. Володимир Ястребов вивчав давнє минуле краю, особливу увагу приділяючи дослідженню курганів як маловивченим на той час об'єктам археології. Він намагався визначити особливості їхньої топографії, робив спробу класифікації курганів, проводив пам'яткоохоронні дослідження, збирав і зберігав старожитності у музейній кімнаті ЄЗРУ.

8% від усієї кількості досліджень належить бібліографічним дослідженням, що представлені в науковій спадщині вченого 10 роботами. Володимир Миколайович Ястребов складав бібліографічні списки малоросійських казок, публікацій з історії центру та півдня України у періодичних виданнях тощо.

Біографістиці присвячено 5 робіт, що становить 5% від загального обсягу досліджень. Володимир Ястребов писав про життя та діяльність російського імператора Петра І, першодрукаря Івана Федорова, оперного співака Й. Петрова, досліджував родовід сербського полковника Івана Хорвата та родини військових діячів і новосербських поміщиків Пишчевичів.

Сім робіт археографічного спрямування становлять 6% у загальному обсязі наукового доробку вченого і присвячені вивченню документів архіву Фортеці Святої Єлисавети, опрацюванню й перекладу записів німецького академіка та дослідника Йогана Гільденштедта, який у 1774 році здійснив подорож Єлисаветградською провінцією, залишивши після себе неопубліковані подорожні записки, виявив та опублікував листи графа О. Аракчєєва до генерала Г. Лісаневича, опрацював та опублікував записки священника В. Лобачевського про бузьких козаків і військові поселення тощо.

Наукова активність В. Ястребова була неоднаковою, мала різну інтенсивність у різні роки й залежала від різноманітних факторів.

Перший період (1876–1883 роки) характеризується початком професійного шляху В. Ястребова, під час якого науковець намагався поєднувати педагогічну роботу з науковими дослідженнями. У цей час дослідник робить перші кроки на шляху дослідження місцевих приватних, церковних і муніципальних архівів, роботи цього періоду мають переважно науково-популярний характер, адаптований до сприймання учнями. У 1876 році дослідник дописує та захищає кандидатську дисертацію на тему «Хрестовий похід Фрідріха II Гогенштауфена». Науковою новиз-

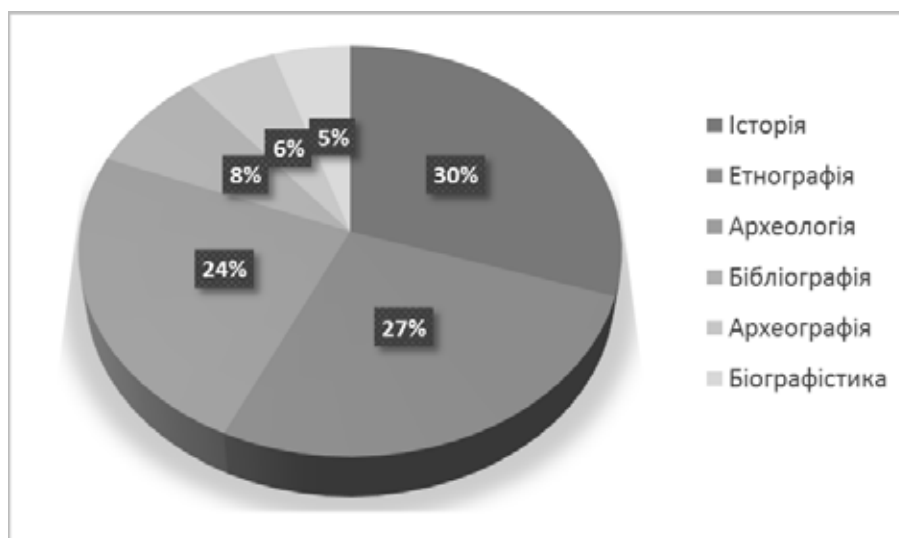

Рис. 2. Розподіл наукових робіт В. Ястребова за тематичними напрямками

ною цієї роботи вважалося виконання В. Ястребовим перекладу російською мовою чотирьох середньовічних грамот, що стосувалися предмета роботи. 1878 року в Єлисаветграді дослідник публікує свою роботу «Виховання Петра Великого», яка вдруге вийшла друком у 1894 році у видавництві Кирило-Мефодіївського книжкового складу при Одеському слов'янському товаристві в Одесі й була схвалена Міністерством народної освіти, дозволена для використання в бібліотеках нижчих навчальних закладів¹. Ця робота, як і кілька інших робіт першого періоду, а саме «К трехсотлетнему юбилею Ивана Федорова, первого Московского типографа»², «Осип Афанасьевич Петров. Годы его детства и юности»³, «Херсонес Таврический»⁴, була адаптована для сприйняття широким загалом читачів. Роботи цього періоду хоч і були підготовані на основі архівних джерел, все ж таки не мали чітко вираженого наукового спрямування. Натомість вони були більше описовими, мали педагогічно-виховне спрямування. З 1881 року за ініціативи директора Єлисаветградського земського реального училища М. Р. Завадського у Єлисаветграді виходить професійне періодичне видання «Педагогический вестник», у якому В. Ястребов розміщує кілька своїх публікацій, у тому числі рецензії на роботи інших педагогів. Рецензії В. Ястребова на педагогічні праці дають нам змогу зрозуміти педагогічні погляди та підходи, яких дотримувався у своїй роботі Володимир Миколайович.

Другий період (1883–1898 роки) вирізняється зосередженням уваги Володимира Миколайовича власне на наукових дослідженнях, на поповненні училищної музейної колекції, на співпраці дослідника з різноманітними науковими товариствами й установами, на проведенні археологічних досліджень як на території Херсонської губернії, так і за її межами. У цей період Володимир Миколайович займався активним збиранням етнографічних матеріалів і комунікацією з відомими вченими. Налагодив контакти із закордонними колегами, опублікував кілька своїх статей у закордонних періодичних виданнях, став членом Паризького народознавчого товариства (Собчук О., 2024). Більшість праць цього періоду мають ознаки наукової роботи, публікуються у спеціальних наукових виданнях. Найголовніші та найбільші за об'ємом роботи дослідника були підготовані й видані саме у другий період. Це етнографічна збірка «Материалы по этнографии Новороссийского края, собранные в Елисаветградском и Александрийском уездах Херсонской губернии В. Н. Ястребовым»⁵, дві праці з археології «Опыт топографического обозрения древностей Херсонской губернии»⁶ та «Лядинский и Томниковский могильники Тамбовской губернии»⁷, дослідження з ономастики «Малороссийские прозвища Херсонской губернии. Этнографический очерк»⁸.

Аналізуючи пікові підйоми та спади творчої активності В. Ястребова і зіставляючи цю інформацію з біографічними даними, бачимо, що наукова активність історика залежала від таких факторів, як зміни на роботі, хвороби членів сім'ї та смерть дітей, періоди загострення спадкової психічної хвороби науковця. Усі «спади» збігаються з кризовими періодами в житті дослідника.

Для кращого розуміння нами було візуалізовано наукову активність дослідника та представлено її у вигляді діаграми (рис. 3). На діаграмі вісь «х» є часом наукової діяльності В. Ястре-

¹ Ястребов В. Н. *Воспитание Петра Великого*. Єлисаветград, 1878.

² В. Я. К трехсотлетнему юбилею Ивана Федорова, первого Московского типографа (ум. 5 декабря 1583 г.). *Киевская Старина*. 1883. № 12. С. 693–696.

³ В. Ястребов. Осип Афанасьевич Петров. Годы его детства и юности. 1805–1838 гг. *Русская старина*. 1882. Том XXXVI. № 11. С. 365–378.

⁴ Ястребов В. Херсонес Таврический. *Киевская старина*. 1883. № 5. С. 30–48.

⁵ Ястребов В. *Материалы по этнографии Новороссийского края, собранные в Елисаветградском и Александрийском уездах Херсонской губернии В. Н. Ястребовым*. Одесса, 1894. 202 с.

⁶ Ястребов В. Опыт топографического обозрения древностей Херсонской губернии. *Записки одесского общества истории и древностей*. Одесса, 1894. Т. XVII. С. 63–176.

⁷ Ястребов В. Н. Лядинский и Томниковский могильники Тамбовской губернии. *Материалы по археологии России, издаваемые императорской археологической комиссией*. Санкт-Петербург. 1893. 113 с.

⁸ Ястребов В. Малороссийские прозвища Херсонской губернии. *Этнографический очерк. Новороссийский календарь на 1893 г.* Одесса, 1892. С. 29–45.

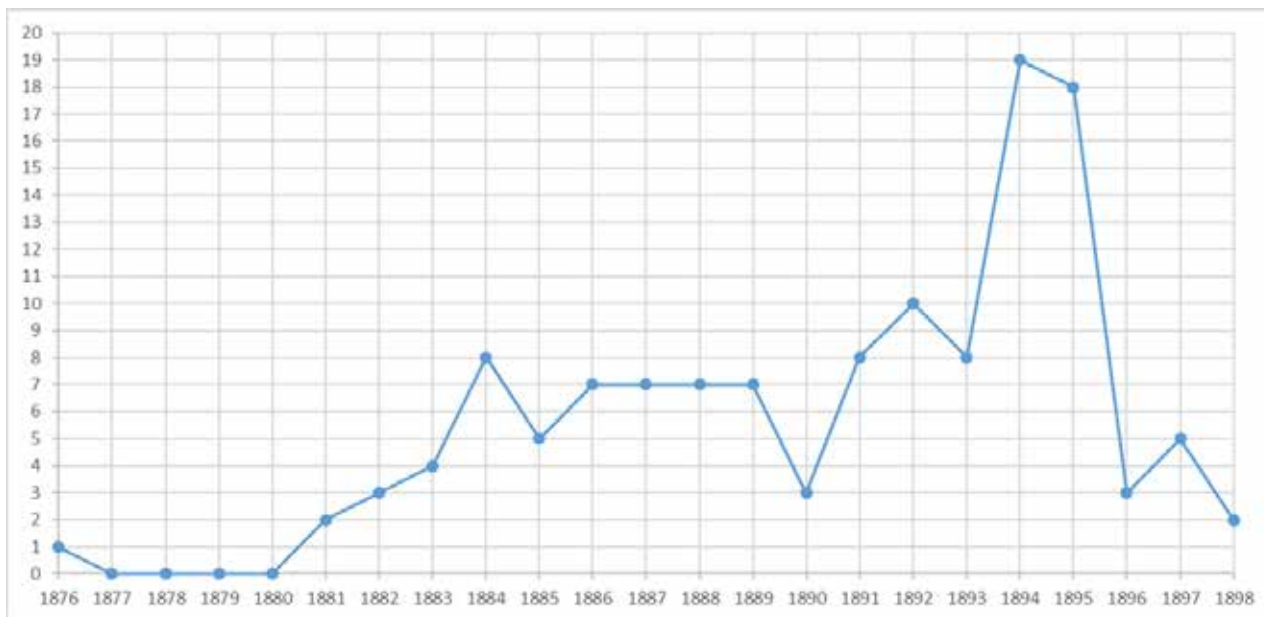

Рис. 3. Графік наукової активності В. М. Ястребова

бова в період з 1876 по 1898 рік, де 1876 рік – рік написання дисертаційного дослідження – першої наукової роботи, а 1898 рік – рік смерті науковця. Вісь «у» являє собою проведення досліджень, що виражались у кількості публікацій за відповідний календарний рік.

Розглядаючи цю діаграму, можна помітити, що після захисту кандидатської дисертації у 1876 році, у наступний період – з 1877 по 1880 рік – наукова активність В. Ястребова перебувала на нульових показниках. Імовірно, це пов'язано з переїздом до Єлисаветграда, облаштуванням життя на новому місці, адаптацією до нових умов і зосередженням уваги на викладанні. Відомо, що в ці роки В. Ястребов здійснив дві поїздки за кордон – до Італії та Франції та на Кавказ. Зі слів його сучасниці Н. Бракер, ці подорожі пішли на користь науковцю (Бракер, 1929).

Динаміка наукової активності Володимира Миколайовича спостерігається протягом 1881–1884 років. У ці роки у спеціальному виданні з педагогіки «Педагогический вестник» В. Ястребов опублікував кілька рецензій на педагогічні роботи колег⁹ і статтю «Эпизод из истории народного образования в Елисаветграде»¹⁰, яка була підготована на основі знайденого дослідником в архіві Єлисаветградської міської думи документа про відкриття Єлисаветградського повітового училища. З 1882 року фокус дослідника з педагогічної зміщується на історичну тематику. Він публікує кілька статей з історії краю, в основі яких лежать віднайдені ним у місцевих церковних і муніципальних архівах документи. Наукова активність у ці роки залежала від змін на роботі та в особистому житті. Переломним у цьому плані став 1883 рік.

29 червня 1883 року В. Ястребов одружився. Така зміна мала позитивний вплив на подальшу його наукову роботу, оскільки його дружина – Олена Карлівна Рудольф – протягом усього життя підтримувала чоловіка у всіх його наукових справах. З 1883 року на Єлисаветградське земське реальне училище було розповсюджено устав міністерських училищ, відповідно до якого випускники ЄЗРУ отримали право вступати в університети, а на викладачів поширюва-

⁹ Ястребов В. Н. Сборник бытовых статей по русской истории. Русь до татарского нашествия. Пособие учащимся составил К. Елпатьевский. Санкт-Петербург, 1881. (Рецензия). *Педагогический вестник*. Елисаветград, 1881. № 4. С. 38; Ястребов В. Н. Историческая подготовка. Про domo sua Профессора Петрова. Харьков, 1881. (Рецензия). *Педагогический вестник*. Елисаветград, 1881. № 6–7. С. 49–50.

¹⁰ Ястребов В. Н. Эпизод из истории народного образования в г. Елисаветграде. *Педагогический вестник*. Елисаветград, 1882. № 17–18. С. 139–142.

лися права на пенсії з державного казначейства на тих самих умовах, що й у державних реальних училищах. У цьому році В. Ястребов став завідувати музейним кабінетом при училищі, а також обійняв посаду секретаря училища. Ці події були мотиваційними для В. Ястребова. Як бачимо, попри значну зайнятість на основній роботі, науковець знаходив час і на наукові дослідження. За два роки – 1883 та 1884 – кількість наукових публікацій сягає 12 (чотири – у 1883 році та вісім – у 1884 році).

Однак зовсім скоро атмосфера у ЄЗРУ змінюється. Перехід навчального закладу до урядового відомства не лише означав преференції для викладачів та учнів, але й мав і негативні наслідки. Було запроваджено контроль за кожним рухом як учнів, так і педагогів, регламентовано їхню поведінку, посилено бюрократію. Заборонялося будь-яке відхилення від програми чи підручника. Усе це призвело до панування атмосфери недовіри та підозрілості в училищі. В. Ястребов дуже гостро переживав зміни на роботі, що спричиняло погіршення його емоційного стану та призводило до загострення спадкової психічної хвороби, що, зі свого боку, впливало на його наукову роботу.

Певний період сталості в науковому житті дослідника спостерігаємо з 1886 по 1889 рік. У кожен із цих років учений публікує по 7 своїх робіт. Роботи цих років стосуються переважно археологічної тематики. Серед них є також дослідження з археографії та історії. Можемо припустити, що непроста ситуація на роботі стала причиною того, що Володимир Миколайович розпочав більше уваги приділяти саме науковій роботі. Водночас із листування науковця видно, що його емоційний стан у цей період погіршився. У листі до Ф. Лебединцева він пише: «...давно вже живу я в якійсь непритомності, нічому не дивуюся, особливо нічому не тішуся і нічого особливо не хочу» (Собчук О., 2020, с. 84). Погіршення стану здоров'я Володимира Миколайовича відбилося на його науковій активності. На діаграмі це показано як різкий спад у 1890 році.

Протягом наступних кількох років наукова діяльність письменника залишатиметься на низькому рівні. У цей період вчений найбільше часу приділяв рецензуванню, а основний об'єм його публікацій цього періоду складають рецензії. Крім того, у цей період історик був зайнятий підготовкою до вшанування пам'яті та встановлення пам'ятника своєму вчителю – відомому славісту професору В. І. Григоровичу. Організація цієї події займала багато часу, тому наукова робота відійшла на другий план.

1894 і 1895 роки характеризуються винятковою творчою активністю. Ці роки є піковими в процесі наукової діяльності В. М. Ястребова, коли кількість річних публікацій сягає 19 та 18 відповідно. При цьому роботи дослідника мали різногалузеву спрямованість. У цей період В. Ястребов займався і археологією, і історією, і етнографією, і бібліографією. Переважна більшість досліджень з етнографічної тематики припала якраз на 1894 і 1895 роки. Науковець спілкувався зі своїми колегами – Ф. Вовком, М. Сумцовим, М. Грушевським, О. Бобринським, Л. Нідерле, П. Себильйо й іншими, співпрацював із науковими товариствами й установами – Одеським товариством історії та старожитностей, Московським археологічним товариством, Одеським історико-філологічним товариством при Одеському університеті, Церковно-археологічним товариством при Київській духовній академії, Паризьким народознавчим товариством. Як постійний співробітник Імператорської археологічної комісії проводив розкопки на території стародавньої Ольвії. В. Ястребов опрацював та опублікував окремими збірками раніше зібраний археологічний та етнографічний матеріал, зібрав і видрукував матеріали українського фольклору тощо.

З кінця 1895 року в дослідника знову почалося загострення нервової хвороби. У листі до Федора Вовка в листопаді 1895 року Володимир Миколайович бідкався, що довго не відповідав на листи, бо «його хвороба дійшла до такої стадії, що він не тільки писати, але й читати нічого не міг» (Руденко Н., 2000). Сімейне горе – смерть від хвороби майже одночасно двох дітей, – яке настигло родину Ястребових у 1896 році, остаточно підкосило нервово здоров'я

дослідника. О. Маркевич згадував, що після смерті дітей В. Ястребов впав в апатію, говорив тільки про померлих дітей¹¹.

Загострення психічної хвороби та її поступовий розвиток простежувалися протягом 1896–1898 років. В останньому листі до Ф. Вовка Володимир Миколайович пише: «Здоров'я моє так розхиталось, що я дійшов до стану байдужості та апатії, від всього відбився і все покинув – кабінетні заняття, переписку. Цієї осені почую себе трохи краще, але розумовий апарат все ще досить тупий, так що поки що нічим самостійним не займаюсь, тому що не хочеться...» (Собчук О., 2020, с. 74). Як бачимо з діаграми, в останні два роки життя вченого спостерігається різкий спад наукової активності, причиною якого було загострення хвороби та поступове погіршення стану здоров'я дослідника.

Отже, у процесі дослідження нами виокремлено два періоди в науковій діяльності В. Ястребова, які характеризуються різною інтенсивністю наукової активності дослідника. Встановлено, що на різних етапах життєвого шляху змінювалися наукові пріоритети дослідника та тематика його досліджень. Здійснивши систематизацію наукової спадщини В. М. Ястребова за різними критеріями, ми змогли зрозуміти різноплановість робіт дослідника та визначити тематичне коло проблем, над якими працював історик. За результатами проведеного наукометричного аналізу наукової спадщини В. Ястребова весь масив його робіт розділено на шість тематичних напрямів. Найбільші відсотки серед усього обсягу наукової спадщини вченого припадають на дослідження з історії, археології та етнографії, тому саме ці напрями можна назвати ключовими в науковій діяльності вченого. Встановлено, що різкі спади творчої активності безпосередньо були пов'язані з кризовими моментами в житті дослідника.

Список літератури

1. Босий О., 2003. Боса Л. Дослідник Степової України. *Народна творчість та етнографія*. № 3. 105–109.
2. Бракер Н., 1929. Володимир Миколайович Ястребов (до тридцятих роковин смерті). *Україна*. Кн. 33. 84–91.
3. Рідей Н. М., 2014. *Путівник у прикладну наукометрію. Навчальний посібник*. Херсон: Олді-плюс.
4. Руденко Н. В., 2000. Листи В. Ястребова до Ф. Вовка. *Південна Україна. XVIII–XIX ст.* № 1 (7). 31–65.
5. Собчук О., 2020. *Епістолярна спадщина Володимира Ястребова*. Кропивницький: Вид-во Імекс-ЛТД.
6. Собчук О., 2014. Публікації Володимира Ястребова у «Київській Старовині» (1883–1896 рр.). *Наукові записки. Серія: Історичні науки Центральноукраїнського державного педагогічного університету ім. Володимира Винниченка*. Вип. 19. Кіровоград: КДПУ. 247–250.
7. Собчук О., 2024. Тупчієнко М. Співпраця Володимира Ястребова із закордонними періодичними виданнями. *Народна творчість та етнологія*. № 4. 32–48.
8. Тупчієнко М. П., 2008. Музеезнавчі аспекти археологічної спадщини В. М. Ястребова. *Український музей при навчальному закладі: історія і сучасність: матеріали обласної науково-методичної конференції. Кіровоградський обл. ін-т післядипломної пед. освіти ім. В. Сухомлинського*. Кіровоград. 109–117.
9. Філоненко О. В., 2016. Дослідження педагогічної спадщини В. М. Ястребова у вітчизняній історіографії. *Основні напрями розвитку педагогічної науки (м. Харків, 21–22 жовтня 2016 р.)*. Херсон: Видавничий дім Гельветика. 22–25.
10. Філоненко О. В., 2015. Науково-педагогічна спадщина В. М. Ястребова. *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки. Кіровоград: РВВ КДПУ ім. В. Винниченка*. Вип. 140. 157–159.

¹¹ Маркевич А. И. В. Н. Ястребов (Некролог). *Записки Одесского общества истории и древностей*. Т. 22. Одесса, 1900. С. 47.

THE SCIENTIFIC HERITAGE OF VOLODYMYR YASTREBOV: A SCIENTOMETRIC ANALYSIS

This article presents the first a scientometric analysis of the entire known scholarly heritage of historian, archaeologist, ethnographer of the second half of the 19th century, Volodymyr Mykolayovych Yastrebov. The study aims to conduct a scientometric analysis of his scholarly works. The research employs methods of generalization, systematization, and scientometric analysis. The source base comprises both published and unpublished materials by Yastrebov, including publications in specialized academic and popular science journals, research articles, monographs, reviews, methodological materials on pedagogy, memoirs about colleagues, and speeches.

The study determines the total volume of Yastrebov's scholarly works, classifies them by content (research articles, monographs, popular science publications, reviews, dissertations, and methodological works), and identifies the main thematic directions (archaeology, archival studies, biography, bibliography, ethnography, and history), as well as the specific research topics within each field. Based on the problem-chronological approach, Yastrebov's academic career is divided into two periods: the first (1876–1883) and the second (1884–1898), with the latter being the most productive. The analysis and systematization of his scientific heritage reveal that his research activity was not consistent and was influenced by various factors, including work, family, and health conditions. Periods of professional or personal difficulties, as well as times of worsening illness, coincided with stagnation or sharp declines in scholarly productivity. It was determined that the primary cause of Yastrebov's inconsistent academic activity was the recurrence of his hereditary illness, which affected all aspects of his life, including his research endeavors.

Key words: V. M. Yastrebov, scholarly activity, scientometric analysis, research directions, academic legacy.

References

1. Bosyi O., 2003. Bosa L. Doslidnyk Stepovoi Ukrainy [Researcher of Steppe Ukraine]. *Narodna tvorchist ta etnografia*. № 3. 105–109. (In Ukrainian).
2. Braker N., 1929. Volodymyr Mykolaiovych Yastrebov (do trydtsiatykh rokovyn smerty) [Volodymyr Mykolayovych Yastrebov (until the thirtieth anniversary of his death)]. *Ukraina*. Kn. 33. 1929. 84–91. (In Ukrainian).
3. Ridei N. M., 2014. *Putivnyk u prykladnu naukometriiu. Navchalnyi posibnyk* [A guide to applied scientometrics. Study guide]. Kherson: Oldi-plius. (In Ukrainian).
4. Rudenko N. V., 2000. Lysty V. Iastrebova do F. Vovka [Letters of V. Yastrebov to F. Vovk]. *Pivdenna Ukraina. XVIII–XIX st.* № 1 (7). 31–65. (In Ukrainian).
5. Sobchuk O., 2020. *Epistoliarna spadshchyna Volodymyra Yastrebova* [Epistolary heritage of Volodymyr Yastrebov]. Kropyvnytskyi. Vyd-vo Imeks-LTD.
6. Sobchuk O., 2014. Publikatsii Volodymyra Yastrebova u “Kyivskii Starovyni” (1883–1896 rr.) [Volodymyr Yastrebov's publications in “Kyivska Starovyna” (1883–1896)] *Naukovi zapysky. Serii: Istorychni nauky Tsentralkoukrainskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu im. Volodymyra Vynnychenka*. Vyp. 19. Kirovohrad: KDPU. 247–250. (In Ukrainian).
7. Sobchuk O., 2024. Tupchiienko M. Spivpratsia Volodymyra Yastrebova iz zakordonnyimi periodychnymi vydanniamy [Cooperation of Volodymyr Yastrebov with foreign periodicals] *Narodna tvorchist ta etnolohiia*. № 4. 32–48. (In Ukrainian).
8. Tupchiienko M. P., 2008. Muzeieznavechi aspekty arkhеolohichnoi spadshchyny V. M. Yastrebova [Museological aspects of the archaeological heritage of V. M. Yastrebov]. *Ukrainskyi muzei pry navchalnomu zakladi: istoriia i suchasnist: materialy oblasnoi naukovo-metodychnoi konferentsii. Kirovohradskyi obl. In-t pisliadyploinoi ped. osvity im. V. Sukhomlynskoho*. Kirovohrad. 109–117. (In Ukrainian).
9. Filonenko O. V., 2016. Doslidzhennia pedahohichnoi spadshchyny V. M. Yastrebova u vitchyzniani istoriografii [Study of the pedagogical heritage of V. M. Yastrebov in domestic historiography]. *Osnovni napriamy rozvytku pedahohichnoi nauky (m. Kharkiv, 21–22 zhovtnia 2016 r.)*. Kherson: Vydavnychiy dim Helvetyka. 22–25. (In Ukrainian).
10. Filonenko O. V., 2015. Naukovo-pedahohichna spadshchyna V. M. Yastrebova [The scientific and pedagogical heritage of V. M. Yastrebov]. *Naukovi zapysky. Serii: Pedahohichni nauky*. Kirovohrad: RVV KDPU im. V. Vynnychenka. Vyp. 140. 157–159. (In Ukrainian).